

Zprávy

OSOBNOST VÝZNAMNÉHO PSYCHOLOGA PROFESORA JOSEFA ŠVANCARY

Josef Švancara se narodil 2. dubna 1924 v Bohuňově na Českomoravské vysočině, v končinách vyznačených se zvláštní duchovní a hudební atmosférou, což mimo jiné ovlivnilo i jeho velice pozitivní vztah k hudbě a skutečnost, že byl i aktivním violoncellistou provozujícím komorní hudbu.

Psychologii vystudoval v Brně na Masarykově universitě za časů, kdy Psychologický ústav vedl Masarykův žák, Šlovinc Míhailo Rostohar. Profesor Švancara se také k Rostoharovi hlásil jako k učiteli, který na něj nejvíc zapůsobil. Ze srovnání obou se však ukazuje, že jde o vzor, který Švancaru inspiruje spíše k svébytnosti a nezávislosti v úsudku, k uchopení psychologie v co největší šíři, aniž by to bylo na úkor hloubky zaměření, a k vysoké metodologické kultuře osobnosti, než k přejímání detailních teoretických stanovisek a způsobů myšlení. Rostohar jako přední středoevropský představitel celostní a tvarové psychologie nesporně působil na své žáky formátem a silou své osobnosti i svou myšlenkovou vyhraněností. Švancara byl již v mládí natolik sám sebou, že jeho povahovému a odbornému vyladění vyhovovala podnětná atmosféra a experimentální tradice ústavu i výzkumná tematika, kterou v ústavu dříve rozpracoval Ferdinand Kratina, v době Švancarových studií již nežijící, a v níž úspěšně pokračovala Ludmila Kolaříková a pak i Robert Konečný. Filosofické zakotvení v kritickém realismu jej uchránilo před eklektickým pozitivismem, který v ústavu též zastávali svými pracovními postupy někteří učitelé, a pomohlo mu uchovat si čistotu a preciznost myšlení i neúplatnost povahy navzdory deformujícímu tlaku čtyřiceti let duchovní devastace společnosti.

Studoval na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, v roce 1948 složil rigorózní zkoušku z psychologie jako z hlavního oboru a dále z pedagogiky. V roce 1950 obhájil disertační práci s názvem: *„Analýza pozornosti při percepce stejnorodých optických tvarů“*.

Po vystudování odborné psychologie pracoval Josef Švancara krátkou dobu na střední škole, odkud po jednoročním působení přešel do Sociodiagnostického ústavu v Brně, kde působil do roku 1952, a v padesátých letech byl téměř

deset let psychologem neurologické kliniky fakultní dětské nemocnice.

Od počátku své profesní dráhy vědecky publikoval vesměs původní sdělení v Čs. psychologii, Čs. pediatrii, Čs. neurologii a psychiatrii, Čs. hygieně, popularizoval poznatky psychologie v časopisech *Vesmír*, *Věda a život* aj. V padesátých letech se na katedře psychologie brněnské university konala pravidelná odborná setkání psychologů z praxe. J. Švancara byl jejich pravidelným aktivním účastníkem – kritickým diskutujícím i přednášejícím. Už tehdy – v jeho vědeckém mládí – zaujala pozorné posluchače vědecká erudice, péče o neotřelost vyjadřování a jemný humor. Moudrost přibývajících let prohloubila zájem Josefa Švancary o kulturu odborného vyjadřování, k níž neúnavně vedl i studenty a spolupracovníky.

Významným předělem ve vědecké kariéře profesora Švancary byl přechod do Výzkumného ústavu pediatrického (1964), kde se zasloužil o vybudování experimentální laboratoře a pracoval na vývoji přístrojových metod, zejména pro diagnostiku mikrovibrací a rytmicity psychického dění, dále pak testů pro diagnostiku pozornosti, dotazníků a škál pro vývojově psychologické výzkumy prostřednictvím studia dvojčat; také zpracovával interpretační postupy kresebných výkonů klientů.

V té době, tj. od poloviny šedesátých let, se též stává externím učitelem brněnské univerzitní katedry psychologie, odchází na jednosemestrální studijní pobyt do Kanady a po návratu přechází na katedru na plný úvazek. Současně působí i v nově založené Psychologické laboratoři ČSAV v Brně, kde je mu svěřena psychologická část longitudinálního zkoumání brněnských dětí jako součásti mezinárodního projektu.

V období relativního politického uvolnění v roce 1965 odjel na půlroční pobyt do Kanady, kde působil jako hostující profesor na montrealské univerzitě. Dojem, který zanechal, vedl k tomu, že byl pozván k dalšímu pobytu. Toto pozvání však mohl využít až v roce 1974. (V této souvislosti chci připomenout, že Josef Švancara působil rovněž jako hostující profesor na univerzitě v Bernu v roce 1984.)

Z každého místa působení Švancara výtěžil vědecké výsledky, které tvoří základní fond české odborné psychologické literatury. Ovšem klinické práce na dětské neurologické kli-

nice v padesátých letech je cenná a dodnes živá publikace o neurózách v dětském věku (spolu s neurologem Václavem Holubem). Působení ve Výzkumném ústavu pediatrickém přineslo významné studie o rytmicitě duševního dění, studie řešící otázku základních faktorů vývoje a osobnosti, mj. jeho habilitační práci „*Homeostaze endogenních a peristatických činitelů psychického vývoje*“, jejíž vydání a naplnění znemožnila sovětská okupace a následná normalizace.

V roce 1968 byl pozván, aby přešel na katedru psychologie filozofické fakulty zdejší univerzity. V té době již měl samostatné psychologické oddělení ve Výzkumném ústavu pediatrickém a kromě toho měl poloviční úvazek v Psychologické laboratorii ČSAV v Brně, kde vedl longitudinální výzkum a připravil její experimentálně psychologické vybavení. Po odchodu Konečného z FF MU na jaře 1970 byl zvolen vedoucím katedry psychologie; po čtyřech měsících však tehdejší rektor katedru zrušil.

Obdobím normalizace začala pro něho léta nepřijemností, omezování a diskriminací. Na nesmyslné příkazy a zákazy reagoval s nezávislostí sobě vlastní a v souladu s ideálem nepokořitelné lidské důstojnosti. Uveďme jeden příklad za mnohé: Když přišlo nařízení, že studenti nesmějí citovat psychology, kteří odešli do exilu, nebál se ve výuce ironicky sdělit studentům, že jediný emigrant, kterého možno citovat, je Jan Amos Komenský.

Navzdory všem překážkám vydal Švancara v sedmdesátých letech s kolektivem spolupracovníků záslužné dílo „*Diagnostika psychického vývoje*“, které vyšlo ve třech vydáních a bylo přeloženo do ruštiny a bulharštiny. Na Slovensku publikoval studii „*Biologická determinácia ľudského správania*“, v níž rozvedl a shrnul i základní poznatky své habilitační práce. V sedmdesátých a osmdesátých letech napsal též několik cenných učebních textů, které jsou původními odbornými díly a vzornými učebnicemi, přestože mohly být vydány jen jako skripta, a to ještě s výhradami bdělých strážců ideologické čistoty. Jsou to: *Emoce, city a motivace*, *Psychologie stárnutí a stáří*, *Kompéndium vývojové psychologie*, *Aktuální otázky psychologické terminologie* a *Poruchy psychického vývoje*.

Ti, kteří měli příležitost stážovat u Josefa Švancary v době jeho praktického působení, se kromě smyslu pro přesnost a pracovní odpovědnost naučili dívat na psychologii jako na exaktní vědu, která dokáže problémy nejen identifikovat, ale i srozumitelně popsat a vysvětlit tak, aby bylo možno na základě poznání pozitivně ovlivnit zlepšení zdravotního stavu nebo výchovné situace. Tato zkušenost v době, kdy se psychologie ztrácela buď v jalových filosofických frázích, nebo v neurofyziologickém redukcionis-

mu, byla pro studenty – stážisty povzbuzením a inspirací.

Jako vysokoškolský učitel se profesor Švancara vyznačoval promyšlenou didaktickou neindikativností, která studenty maximálně stimulovala k odbornému zrání, k odpovědnosti a samostatnosti. Bylo to patrné i na vysoké úrovni diplomových prací vznikajících pod jeho vedením.

V roce 1986 byl Josef Švancara předčasně penzionován s odůvodněním, že jako vědeckému pracovníkovi mu pracovní povinnost končí v šedesáti letech a že tedy vlastně přeshluje. Skutečným důvodem však byla jeho duchovní svetonázorová nekonformnost a nepokořitelnost, která ve spojení s neúprosným smyslem pro spravedlnost musela tehdejší mocným připomínat jejich vlastní kompromisnictví. Nikomu z rozhodujících činitelů přitom nevadilo, že vyučuje v celém rozsahu pedagogické normy, že vede diplomové práce a že je na katedře psychologie nepostradatelný pro svou odbornou erudici a vynikající pedagogické kvality.

Proto byly ihned po návratu svobody podniknuty kroky k návratu Josefa Švancary na filosofickou fakultu, kde od devadesátého roku opět vyučuje na plný úvazek, je předsedou oborové rady pro doktorské studium a vydatně přispívá k obnově dobrého jména ústavu. Jako pamětník působení zakladatele brněnského univerzitního Psychologického ústavu M. Rostohara usiluje jednak o navázání na dobré tradice, a jednak o budování nových východisek brněnské psychologie. Organizuje novou koncepci výuky obecné psychologie, do jejíhož systému nově zavedl i systematický výklad z kognitivní psychologie. Vycházejí jeho další učební texty, *Geneze systémů empirické psychologie a Kapitoly z kognitivní psychologie*.

Již nyní je možno říci, že do historie české psychologie a k jeho velkým zásluhám pro budoucnost patří iniciování a spoluvytváření koncepce integrativní psychologie jako výukového předmětu i jako badatelské orientace. Integrativní psychologie představuje v pojetí profesora Švancary interdisciplinární přístup umožňující studovat a objasňovat jednotlivé způsoby základní problémy psychologie.

Jmenování docentem obdržel až v rámci rehabilitace 1. 5. 1990. V roce 1992 byl jmenován profesorem dvou specializací: obecné psychologie a vývojové psychologie. V roce 1994 obdržel Zlatou medaili Masarykovy univerzity a v roce 2004 obdržel čestný titul emeritní profesor Masarykovy univerzity.

Byl členem řady vědeckých odborných společností, např. ECHA – Společnost pro nadání a talent: v letech 1992–97 působil jako místopředseda; dříve též pracoval v mezinárodní ISSBD. Od roku 1958 zastával různé funkce

v Českomoravské psychologické společnosti, např. jako člen výboru, předseda sekce klinické psychologie, místopředseda ČMPSP; byl vědeckým tajemníkem Čs. psychologické asociace v letech 1968–70, zajišťoval přijetí ČMPSP do IUPSyS; je čestným členem ČMPSP (1999). Řadu let zastával funkci předsedy sekce vývojové psychologie Československé psychologické společnosti při ČSAV.

Nelze nezmínit osobní život Josefa Švancary. Se svojí manželkou, excelentní dětskou psychologičkou, vychovali pět dětí. Žádné nepokračuje v psychologické tradici svých rodičů, každé z dětí si zvolilo jinou profesní dráhu, což vypovídá o bohatosti výchovného prostředí. Jak již bylo zmíněno na počátku, Švancara byl výborným hráčem na violoncello, což uplatnil v komorním souboru. Nevynechal žádný kvalitní koncert, inicioval výuku hudební psychologie v Psychologickém ústavu FF MU. Jeho zájem o všechny druhy umění a šíře znalostí byly příslušné. Naplňoval tak klasickou představu o harmonické osobnosti realizující se v mnoha směrech.

V profesoru Švancarovi měli jeho kolegové i žáci příklad vzácně integrované osobnosti, jejíž každý čin je autorským dílem a v jejímž každém činu je vyjádřena jeho životní deviza: „Dobro, pravda a krása“.

Prof. PhDr. Josef Švancara, CSc., zemřel v Brně 11. 1. 2020 krátce před dosažením 96 let věku.

Na závěr si dovoluujeme vyjádřit pohled vnúcky profesora J. Švancary, PhDr. Lucie Švancarové, kterou dědečkova osobnost velmi ovlivnila a přivedla ji ke studiu psychologie. Popisuje jedno z mnoha významných setkání s ním vzpomínkou: „Vzpomínám si na jedno setkání s dědečkem z doby, kdy jsem studovala vysokou školu. Proběhlo kolem půl desáté večer na tramvajové zastávce u Janáčkova divadla. Dědeček mě tam náhodou potkal a zeptal se mě překvapeně: Luci, co se tady flinkáš po nocích? A já jsem na to odpověděla: Dědečku, já se neflinkám, já jdu z koncertu. Vzpomínám si, jak dědeček zjhl. Zjistění, že natolik miluji vážnou hudbu, že chodím třeba i sama na koncerty Brněnské filharmonie, mu dopřálo zapomenout na to, co mi chtěl původně vytknout, totiž samostatný pohyb večerním Brnem. Najednou se zajímal jenom o to, co hráli a jak se mi to líbilo. Uvědomila jsem si přitom, že daleko víc než uznávaným psychologem je milovníkem vážné hudby. Na sklónku jeho života se to znovu potvrdilo, dovednost hrát na violoncello mu dlouho naplňovala dny jeho senia...“

Když jsem se chystala ke studiu psychologie, zapamatovala jsem si jednu větu, pronesenou kterýmsi pedagogem přípravného kurzu Filozo-

fické fakulty: „Profesor Švancara upozorňuje, že člověk nemůže být nikdy PŘESTARLÝ.“ Jeho stáří bylo dlouhé a ubývání sil velmi pomalé.

Lucie sděluje jeden z mnoha podnětných zážitků s dědečkem: Pamatuji si na jeden svůj rozhovor s dědečkem v době, kdy na FSS vznikl obor psychoterapeutická studia, jak se velmi podíval, že se někdo může snažit vyučovat psychoterapii pregraduálně, protože tato profese vyžaduje mnohem větší osobní zralost, než mívá člověk ve studentském věku. Dnes mu dávám ještě více za pravdu. Myslím, že chronologický věk se nedá opomenout a život rodinný může být zdrojem natolik transformujících životních zkušeností, že jej nemůžeme nahradit žádným studiem ani psychoterapeutickým výcvikem. Říkám si, jak je dobře, že žijeme napřed v rodinách a pak teprve v ordinacích, kancelářích a jiných pracovních.

Profesor Švancara byl tím, kým byl, jenom díky tomu, že v naší babičce potkal ženu, která ho zahrnovala vroucí láskou a byla ochotná stát se po jeho boku maminkou postupně pěti dětem, které ho později mohly doprovázet dlouhým soumrakem jeho pozemského života.

S rostoucí psychoterapeutickou zkušeností si stále více uvědomuji, že nemohu, neumím ani nechci pracovat hodnotově neutrálně. Myslím, že psychoterapie je buď doprovázením hodnotově vyhraněným, nebo se mění v nekonečnou řadu setkání beze směru a cíle.

Takže, když si někdo všimne, že mám na stěně kříž a zeptá se: Vy jste věřící? Řeknu rovnou: „Ano, já jsem římská katolička.“ A když se někdo ptá: Vy jste vdaná? Odpovídám: „Ne, já jsem zasněženého života.“ A když se ptá dál, vysvětlím mu, co to znamená. Jenom na otázku: „Máte děti?“ Odpovídám trochu jinak: „Já vlastní děti nemám žádné, ale mám deset synovců a neterí.“ Protože si myslím, že tou otázkou se lidé neptají jen na přesný počet mých přímých potomků, ale opatrně zjišťují: „Budete rozumět starostem rodinného života?“ V tomto smyslu je právě zpráva o počtu mých synovců a neterí důležitá.“ Myslím si, že v případě našeho dědečka to nebylo jinak. Daleko silnějším formujícím vlivem pro něj byla skutečnost, že měl početnou rodinu, než cokoli jiného, čím v životě prošel.

Vzpomínám si, že jsem si jednou postěžovala babičce, že někteří učitelé psychologie hledí na katolickou církev velmi kriticky pro její přísnou morálku. A babička rekla: „Ano, ona přísná je, ale – a pamatuji si na její jemný úsměv a něžný tón – „Když jsem něčemu uvěřila, musím taky umět něco obětovat.“

Nejsem hodnotově neutrální, dělám svoji práci s vírou, kterou naši prarodiče uchovali svým potomkům za cenu velkých obětí v osobním i profesním životě.

Profesor Švancara mi jako dědeček neodpověděl zdaleka na všechny otázky, které jsem mu položila nebo chtěla položit. Naučil mě postupně rozumět citátu R. M. Rilkeho: „Mějte trpělivost s nezodpovězenými otázkami ve Vašem srdci. Pokuste se je milovat jako zamčené pokoje a jako knihy napsané neznámým jazykem. Žijte se svými otázkami a jednoho vzdáleného dne třeba zjistíte, že právě prožíváte odpověď.“ To bych přála i vám, milí čtenáři a kolegové, kterým po přečtení tohoto článku leží na srdci stále ještě nějaké otázky o našem zesnulém.

V. Smékal a L. Švancarová

VYBRANÁ BIBLIOGRAFIE¹

Články

- Švancara, J. (1948). Psychologická bibliografie 1937-1947. *Psychologie*, 12(2), 81-85.
- Švancara, J. (1956). Dynamika pozornosti při zatížení zrakového analyzátoru monotonní činností. *Československá hygiena: časopis pro ochranu a podporu zdraví*, 1(3), 152-156.
- Švancara, J. (1957). *Neurozy v dětském věku z hlediska výskytu etiologie a prevence*. Praha: SZN.
- Švancara, J. (1957). Některé dysfatické poruchy u dětí v souvislosti s problémy funkční asymetrie. *Československá neurologie*, 20(1), 32-38.
- Švancara, J. (1957). Psychické změny u dětí s mozkovými nádory. *Československá psychologie*, 2, 135-143.
- Švancara, J., & Holub, V. (1957). Die Mitarbeit des Psychologen an der neurologisch-psychiatrischen Kinderabteilung. *Zeitschrift für Psychologie*, 161, 296-302.
- Švancara, J. (1958). Faktor osobního kontaktu v individuální psychoterapii u dětí. *Československá psychiatrie*, 54(4), 260-263.
- Švancara, J. (1958). Hospitalismus. *Zdravotnické pracovnice*, 11, 658-660.
- Švancara, J. (1958). Spolupráce psychologa v individuální psychoterapii u dětí. *Československá psychiatrie*, 54(1), 44-50.
- Švancara, J. (1960). Diagnostická hodnota pamětních zkoušek u dětí 10-11letých. *Československá psychologie*, 4(1), 13-20.
- Holub, V., & Švancara, J. (1960). Problematika výchovy, výuky a volby povolání u epilepsie dětí a dorostu. *Československá neurologie*, 23(4), 258-265.
- Sasín, J., & Švancara, J. (1960). Problematika zapojení dětí s nervovými a duševními poruchami do učebně výchovné práce. *Pedagogika: časopis pro pedagogickou theorii a praxi*, 10(2), 224-236.
- Švancara, J. (1961). Citové problémy školních dětí. *Československá pediatrie*, 16(10), 883-884.
- Švancara, J. (1961). Životní styl a duševní zdraví. *Vesmír: časopis pro šíření vědy přírodní, země- a národopisné*, 40(4), 99-100.
- Holub, V., & Švancara, J. (1961). Mladiství s ranou mozkovou obrnou v pracovním procesu. *Sociální revue: časopis pro teoretické otázky sociálního zabezpečení*, 7(3/4), 115-125.
- Švancara, J. (1962). Kritéria dětského citového vývoje. *Československá pediatrie*, 17(7/8), 607-614.
- Švancara, J. (1963). Faktor omezení pohybu v duševním vývoji dětí se záchvatovým onemocněním. *Československá pediatrie*, 18(4), 291-293.
- Švancara, J. (1963). Příspěvek k explorační metodice v dětské psychologické praxi. *Československá psychologie*, 7(4), 363-369.
- Švancara, J., & Sasín, J. (1964). Přínos kybemetiky pro práci školy při zdravotnických zařízeních. *Defektologie*, 7(1), 4-7.
- Švancara, J. (1965). Dynamics of intellectual deficit in children with localized and diffuse CNS damage. *Activitas Nervosa Superior*, 7(2).
- Švancara, J. (1966). Neprospěch žáků v závislosti na neurotizujících vlivech školního prostředí. *Československá pediatrie*, 21(4), 355-358.
- Švancara, J., & Holub, V. (1966). Vývojová dynamika dětských neuróz. *Psychológia a patopsychológia dětí a mládeže*, 1, 52-61.
- Švancara, J., & Smékal, V. (1966). Metodologické problémy ontogenetických výzkumů v psychologii. *Psychológia a patopsychológia dětí a mládeže*, 1, 16-41.
- Švancara, J. (1967). Další příspěvek k diagnostické hodnotě dětské kresby. *Acta Facultatis Paed. Ostraviensis*, řada B, 95-108.
- Švancara, J. (1967). Hereditární faktory v ontogenezi osobnosti. *Československá psychologie*, 11(3), 222-231.
- Švancara, J. (1967). Mentální deteriorace u záchvatového onemocnění v dětském věku. *Psychológia a patopsychológia dětí a mládeže*, 3(2), 189-200.
- Švancarová, L., & Švancara, J. (1967/68). Vyjádření míru a války v dětských kresbách a verbálních projevech. *Psychológia a patopsychológia dětí a mládeže*, 3(5/6), 501-517.

¹ Další bibliografii lze nalézt v Švancara, J. (1995). Soupis publikací. In *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity I* 29 (pp. 149-158). Brno: Masarykova univerzita.

- Švancara, J. (1969). Variabilita psychologických výsledků u dvojčat. *Československá psychologie*, 13(1), 48-50.
- Švancara, J. (1969). Podíl dědičnosti v duševním vývoji. *Československá pediatrie*, 24(4), 296-304.
- Horáková-Balaščíková, B., & Švancara, J. (1969). Aspirační reakce dvojčat mladšího školního věku. *Československá pediatrie*, 24(8), 694-697.
- Švancara, J. (1970). Aktuální problémy vývojové psychologie v teorii a praktické aplikaci. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 5(3), 195-200.
- Balaščíková, B., & Švancara, J. (1970). Předběžné zkušenosti s metodou somatického diferenciatu u školních dětí. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 5(3), 217-226.
- Švancara, J. (1971). Variability of psychological results in twins as a starting point for developmental hypotheses. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 6(1), 89-104.
- Švancara, J., & Slaviček, I. (1971). Svalová mikrovibrace jako korelát psychických pochodů. *Československá psychologie*, 15(2), 169-176.
- Eliithorn, A., Švancara, J., & Weinman, J. (1971). A twin study with the Perceptual Maze Test. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 6(1), 105-112.
- Matulová, N., & Švancara, J. (1971). Zvláštnosti „sociální percepce“ v předškolním věku a ve starší. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 5(3), 209-216.
- Švancara, J. (1972). Interakce exogenních a endogenních faktorů v psychickém vývoji. *Československá pediatrie*, 27(11), 521-523.
- Švancara, J. (1973). Rytmicita jako interpretační pojem v psychologii. *Československá psychologie*, 17(6), 511-516.
- Dukátová, J., & Švancara, J. (1973). Sémantický diferenciat psychologických pojmů. *Československá psychologie*, 17(6), 502-510.
- Švancarová, L., & Švancara, J. (1974). Mravní hodnocení jedenáctiletých dětí. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 9(5), 415-426.
- Velíšková, E., & Švancara, J. (1974). Psychologické aspekty ortodontické terapie. *Praktické zubní lékařství: časopis pro další vzdělávání pracovníků v zubní péči*, 22(2), 45-53.
- Švancara, J. (1975). Aktuální otázky dlouhodobého sledování psychického vývoje. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 10(5), 388-398.
- Švancara, J. (1975). Psychologické problémy adaptace na stárnutí. *Časopis lékařů českých*, 114(48), 1478-1480.
- Švancara, J. (2009). Naplnění života v psychologických souvislostech. *Universitas*, 42(2), 13-19.
- Hoskovcová, S., Hoskovec, J., Plháková, A., Šebek, M., Švancara, J., & Vobořil, D. (2010). Historiography of Czech psychology. *History of Psychology*, 13(3), 309-334.
- Švancara, J. (2012). The emergence of life span developmental psychology – approaches, theories, models, methods, implementation. *E-psychologie*, 5(1), 24-41.
- Švancara, J. (2012). Mnohočetný talent v kontextu celoživotního vývoje: konsilience, teorie, modely, generační vztahy – přehledová studie. *Svět nadání*, 1(1), 39-47.
- Švancara, J. (2014). Putování s psychologií, cestou necestou. *Universitas*, 47(2), 56-64.

Monografie

- Holub, V., & Švancara, J. (1957). *Neurosy v dětském věku s hlediska výskytu, etiologie a prevence*. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství.
- Švancara, J. a kol. (1971, 1974, 1980). *Diagnostika psychického vývoje*. Praha: Avicenum.
- Švancara, J. (1971, 1973, 1975, 1981, 1986, 1988). *Kompendium vývojové psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Švancara, J. (1973, 1979). *Emoce, city a motivace*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Švancara, J. (1975). *Kapitoly zo všeobecnej psychológie: biologická determinácia správania*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- Švancara, J. (1975, 1977, 1980). *Aktuální otázky psychologické terminologie*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně.
- Švancara, J. (1978). *Diagnostika psychičesko-go razvitiija*. Praha: Avicenum.
- Švancara, J. (1979, 1982, 1985). *Poruchy psychického vývoje*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně.
- Švancara, J. (1983, 1979). *Psychologie stárnutí a stáří*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Švancara, J. (1984). *Psychologie emocí a motivace*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Kuric, J., Rybářová, E., Švancara, J., & Vašina, L. (1986). *Ontogenetická psychologie*. Praha: SPN.
- Švancara, J. a kol. (1988). *Diagnostika na psychično to razvitiie*. Sofia: Nauka i izkustvo.
- Švancara, J., Vašina, L., & Kostrůň, L. (1991). *Kapitoly z kognitivní psychologie*. Brno: Masarykova univerzita.

- Švancara, J. (1993). *Geneze systémů empirické psychologie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně.
- Švancara, J. (1994). *Úvod do kognitivní psychologie*. Brno: Masarykova univerzita.
- Švancara, J. (1994, CD-ROM 2003). *Úvod do kognitivní psychologie*. Brno: Masarykova univerzita.
- Švancara, J. (1999, online 2003). *Terminologie a dokumentace psychologických prací*. Brno: Masarykova univerzita.
- Švancara, J. (2001). *Emoce, city a motivace* [elektronický zdroj]. Brno: Masarykova univerzita.
- Švancara, J. (2002). *Psychologie stárnutí a stáří* [elektronický zdroj]. Brno: Masarykova univerzita.
- Švancara, J. (2003). *Kompendium vývojové psychologie* [elektronický zdroj]. Brno: Masarykova univerzita.
- Švancara, J. (2004). *Geneze systémů empirické psychologie* [elektronický zdroj]. Brno: Masarykova univerzita.
- Kapitola v monografii**
- Švancara, J. (1963). Dětská psychopatologie. In V. Piřha (redig.), *Neurologie dětského věku* (pp. 57-63). Praha: SZdN.
- Švancara, J. (2009). Psychologický profil Julia Zeyera. In J. Kudrnáč (Ed. et al.), *Julius Zeyer; lumírovský básník v duchovním dění Evropy* (pp. 9-19). Brno: Host.
- Švancara, J. (2010). Profesor Tardy v mé paměti. In J. V. Musil (Ed.), *Prof. PhDr. et RNDr. Vladimír Tardy: 18.9.1906-18.4.1987: vzpomínky k nedožitým 105. narozeninám* (pp. 67-68). Olomouc: Jiri Musil – Psychologická a výchovná poradna v Olomouci.
- Švancara, J. (2011). Identita, životní koncept a příběh, sociální role. In Z. Kalvach a kol., *Křehký pacient a primární péče* (pp. 46-48). Praha: Grada.